

قدرت و حکومت در عربستان سعودی

(نگاه جامعه شناختی به مولفه های ژئوپولیتیک، ثبات ز ا و ثبات ز د ا)

نویسندگان:

ادریس محمدی

محمد مهدی جعفری و ناشی

سعید غلامی

آفتاب

موسسه انتشاراتی آفتاب گیتی

حرفنامه	: محمدی، ادریس، ۱۳۶۲-
نویسنده و نام پدیدآور	: قدرت و حکومت در عربستان سعودی (نگاه جامعه‌شناختی به مولفه‌های ژئوپولیتیک، ثبات‌زا و ثبات‌زدا) / نویسندگان ادریس محمدی، محمد مهدی جعفری و ناشی، سعید غلامی؛ ویراستار و صفحه‌آرا فرشته خوش‌سیما.
شخصیات نشر	: تهران: آفتاب گیتی، ۱۴۰۰.
شخصیات ظاهری	: ۱۲۷ ص: جدول.
شابک	: ۴۰۰۰۰ ریال ۶۰۲-۲۴۵-۶۲۲-۹۷۸:
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
ادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۱۹-۱۲۷.
موضوع	: عربستان -- سیاست و حکومت -- قرن ۲۰م.
موضوع	: -- Politics and government -- Arabian Peninsula ۲۰th century
موضوع	: سیاست جغرافیایی -- عربستان سعودی
موضوع	: -- Saudi Arabia -- Geopolitics
موضوع	: عربستان -- سیاست و حکومت -- قرن ۲۱م.
موضوع	: -- Politics and government -- Arabian Peninsula ۲۱st century
موضوع	: عربستان -- اوضاع اجتماعی
موضوع	: -- Social conditions -- Arabian Peninsula
نمونه افزوده	: غلامی، سعید، ۱۳۶۹-
نمونه افزوده	: جعفری و ناشی، محمد مهدی، ۱۳۷۰-
ده بندی کنگره	: ۵۲/DS۲۲۴
ده بندی دیویی	: ۹۵۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۶۲۰۰۱۷
وضعیت رکورد	: فیبا

عنوان: قدرت و حکومت در عربستان سعودی (نگاه جامعه‌شناختی به مولفه‌های

ژئوپولیتیک، ثبات‌زا و ثبات‌زدا)

مؤلفان: ادریس محمدی، محمد مهدی جعفری و ناشی، سعید غلامی

نشر و بخش: موسسه انتشاراتی آفتاب گیتی

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۰

صفحه آرای: نوژن گرافیک

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ: فدک

قیمت: ۴۸۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۴۵-۶۰۲-۳۱

پیشگفتار

اعراب، پیش از اسلام زندگی بدوی و نخستین داشتند و قبیله‌های عرب که برای امرار معاش به چوپانی وابسته بودند، در جستجوی آب و چراگاه از جایی به جایی کوچ می‌کردند. کمبود آب و چراگاه باعث بروز رقابت و در پایان جنگ و درگیری بین قبیله‌ها می‌گردید. بر اساس گفته قرآن، این سرزمین از زمان ساخته شدن خانه‌ی خدا به دست ابراهیم(ع)، مورد توجه خداپرستان بوده است. در دوران بت‌پرستی نیز بت‌های بزرگی در آن نگهداری می‌شده است. با ظهور حضرت محمد(ص)، عربستان مرکز پایه‌گذاری تمدن بزرگ اسلامی شد. در زمان زندگی محمد(ص)، نخستین نظام سیاسی و اجتماعی پیشرفته برقرار شد. دین اسلام در زمان زندگانی او تقریباً در همه‌ی عربستان رواج یافت. پس از رحلت حضرت محمد(ص)، خلافت توسط ابوبکر، عمر، عثمان و حضرت علی(ع) ادامه یافت. در زمان (حضرت علی(ع)، حکومتی همراه با قانون‌ها و مقررات بوجود آمده بود که رونق آن در سراسر جهان شهرت یافت.

حکومت عربستان سعودی در سال ۱۷۵۰ (میلادی) به وسیله محمد بن سعود پایه‌ریزی شد. پس از وی عبدالعزیز بن سعود با پشتیبانی محمد بن عبدالوهاب، شهر ریاض را به تصرف درآورد. در زمان عبدالعزیز، عسیر، تهامه، حجاز، عمان، احساء، قطیف، زیاره، بحرین، وادی الدواسر، خرج، محمل، وشم، سدیر، قصیم، شمّر، مجمعه، منیج، بیشه، رنیه و ترابه تحت تصرف وهابیان درآمد.

از سال ۱۹۳۲ (میلادی) که پادشاهی سعودی بنیان نهاده شد، این کشور پادشاهی مطلقه داشته است. در این کشور حزب سیاسی، پارلمان و انتخابات وجود ندارد. فرقه وهابیت از قدرتمندترین نهادهای جامعه است و نظام دادرسی وابسته به دولت و نیروی انتظامی (شرطه) آن کشور موظف به اجرای قانون‌های امر به معروف و نهی از منکر هستند. خانواده‌ی پادشاهی خواستار سلطه‌ی کامل سیاسی بر عربستان بوده‌اند. هم‌اکنون نیز قدرت در عربستان سعودی در دست کبارالعلما و پادشاه متمرکز است.

عربستان به لحاظ نوع کنترل سیستم اجرایی، یک سرزمین مستقل به شمار می‌آید. این

کشور از ۱۳ ایالت یا استان درست شده که در رأس هر کدام از آن‌ها، یکی از شاهزادگان سعودی فرمان می‌راند که از اختیارات کامل برخوردار است. در عربستان در رأس حکومت مرکزی، پادشاه قرار دارد که ریاست قوه‌ی مجریه، به عنوان اصلی‌ترین قوه‌ی کشور، در دست اوست. میزان کنترل حکومت مرکزی بر همه‌ی سرزمین عربستان به دلیل حضور شاهزادگان

سعودی در امیری استان‌ها، یکسان است. در این کشور از فعالیت سیاسی مخالفان به شدت جلوگیری می‌شود. مطبوعات در این کشور به طور کامل زیر نظر دولت است و آنان در حقیقت، بازگوکننده‌ی خط فکری و سیاست حاکم بر کشور هستند و خط مشی دولت را تبلیغ می‌کنند. در رأس نظام سیاسی، خاندان شاهی قرار دارد که جایگاه آن از سال ۱۹۳۲ میلادی | با به قدرت رسیدن «ملک فیصل» در نظام جهانی برجسته شد.

در حال حاضر، خانواده حاکم بر عربستان و اکثریت مردم این کشور پیرو فرقه وهابیتاند. طرفداران فرقه ن وهابیت سختگیری بسیاری در شعائر دینی می‌نمایند. آنان معتقدند تعمیر و ساختن قبور برای پیامبران، زیارت قبور مومنان، توسل به اولیای الهی، نذر برای اهل قبور، طلب شفاعت از اولیاء خدا، بزرگداشت موالید اولیاء الله بدعت در دین خداست.

با وجود این اقلیتی از شیعیان در نواحی استانهای شرقی عربستان سکونت دارند. همچنین بر طبق آخرین آمار در ۱۹۹۱ حدود شصت هزار مسیحی کاتولیک در این مناطق زندگی می‌کردند. در حوالی مکه معظمه، زیدیه‌ها و در جنوب و نزدیک مرز یمن نیز

گروههایی از فرق شیعه زندگی می‌نمایند، اما بر طبق آمار سال ۲۰۰۰ میلادی ۹۳/۳٪ را مسلمانان سنی و ۳/۳٪ مسلمانان شیعه و ۳٪ مسیحی و حدود ۰/۴٪ دیگر ادیان در کشور عربستان سکونت می‌کنند. دین رسمی این کشور اسلام است.

عربستان کشوری مذهبی است که قوانین آن بر پایه اسلام (وهابیت) می‌باشد. نقش مذهب در این کشور بسیار بالاست و هیچ عمل خلاف شرعی در کشور تجمل نمی‌شود و تمامی سیاست کشور بر پایه آیین رسمی کشور که همان وهابیت باشد پایه‌ریزی شده است. جامعه عربستان بر پایه روابط قبیله‌ای استوار است. وجود تعصب و علقه نیرومند قبیله‌ای

به علاوه مذهب، شکل دهنده کلی فرهنگ جامعه است. با این که دین اسلام در این سرزمین ظهور نمود و مدت زمانی این سرزمین مرکزیت جهان اسلام را به عهده داشت، اما از آنجا که در سرزمین فوق قبیله‌های زیادی زندگی می‌کنند و هر کدام آداب و رسوم خاص خود را به عنوان یک میراث نگهداری می‌کنند.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۵
بخش اول: بافت قومی و مذهبی و سیاست‌های هویت در عربستان	۱۳
۱. بافت قومی در عربستان.....	۱۴
۲. ترکیب قومی و مذهبی در عربستان سعودی.....	۱۶
۳. منابع قدرت و شوراها.....	۱۶
۴. ثبات و تحول در حکومت سعودی.....	۲۰
۵. ساختار قبیله‌ای نظام حکومتی و مناسبات قدرت در عربستان.....	۲۳
۶. وضعیت احزاب و گروه‌های مخالف در سیاست داخلی عربستان سعودی.....	۲۷
۷. جمع‌بندی.....	۳۰
بخش دوم: ساختار جامعه شناسی قدرت در عربستان سعودی	۳۱
۱. قدرت و حکومت در عربستان تا قبل از قبیله آل سعود.....	۳۲
۲. روند همزمن شدن آل سعود در عربستان.....	۳۵
۳. اتحاد استراتژیک.....	۳۵
۴. همزمنی قبیله آل سعود.....	۴۱
الف: برتری قبیله آل سعود بر سایر قبائل.....	۴۱
یک: ملاکهای قبیله گرایی در عرب.....	۴۱
دو: قبیله گرایی در حکومت عربستان سعودی.....	۴۳
سه: انحصار ناسیونالیسم عربستان به سعودیسم.....	۴۵

۵. جریانهای قدرت در قبیله آل سعود ۴۷
- الف: سدیری ۴۷
- ب: شمّری یا ملک عبدالله ۴۷
- ج: فرزندان فیصل ۴۸
- چهار: سایر جناح‌ها ۴۹
۶. ارکان قدرت قبیله آل سعود در ساختار قدرت ۵۱
- الف: پادشاه و ساختار قدرت ۵۱
- ب: شورای خاندان حاکم (مجلس الاسره المملکه آل سعودیه) ۵۲
- ج: شورای بیعت (هیئه البیعه) ۵۵
- بخش سوم: ساختار سیاسی در عربستان سعودی ۶۱**
۱. مدل دول تسازی در کشورهای خاورمیانه: ۶۲
۲. ساختار نظام سیاسی ۶۳
- الف: قوه مجریه ۶۴
- ب: قوه مقننه (مجلس شورای مشورتی) ۶۵
- ج: قوه قضاییه ۶۵
۳. اقتدارگرایی در عربستان ۶۵
۴. ساختار حاکمیت و جامعه عربستان سعودی ۶۸
۵. ایدئولوژی دولت ۷۰
۶. ساز و برگهای ایدئولوژیک پادشاهی سعودی ۷۲
- الف: نظام سیاسی ۷۲
- ب: مجلس الشورا ۷۲
- ج: شورای بیعت ۷۳
۷. ساختار قبیله‌ای ۷۴
۸. نظام اجتماعی و فرهنگی ۷۴
۹. نظام دینی ۷۵
۱۰. نظام حقوقی ۷۷

۷۸	۱۱. نظام آموزشی.....
۷۸	۱۲. رسانه‌های ارتباط جمعی.....
۸۰	۱۳. نفت و نظام اقتصادی.....
۸۲	۱۴. اصلاحات و تغییر در عربستان سعودی.....
۸۵	۱۵. جمع‌بندی.....
۸۷	بخش چهارم: مقدورات و محدودرات در عربستان سعودی
۸۹	۱. تاثیر عوامل قومی بر دولت‌سازی در عربستان.....
۹۱	۲. جایگاه اقوام (مولفه‌های هویت) در ساختارهای قدرت.....
۹۱	الف: نگرشها و مواضع ملی‌گرایی و سیاست قومی.....
۹۱	یک: ملی‌گرایی محافظه‌کار.....
۹۲	دو: چندفرهنگ‌گرایی افراطی.....
۹۲	الگوهای سیاست قومی.....
۹۲	الف: راهبرد سرکوب.....
۹۲	الف/۱: شیوه دفع.....
۹۳	الف/۲: روش جذب.....
۹۴	ب: خودگردانی (تقسیم قدرت).....
۹۴	ج: سیاست ادغام.....
۹۵	۳. چالش‌های فراروی دولت‌سازی در عربستان سعودی.....
۹۵	الف: جریان علمای سنتی.....
۹۶	ب: جریان صحوه.....
۹۸	یک: جریان سلفی افراطی.....
۹۸	دو: جریان لیبرالی.....
۹۹	سه: جریان‌های سکولار در عربستان.....
۱۰۰	۴. شیعیان عربستان.....
۱۰۱	۵. شکاف‌های غیردینی.....
۱۰۱	الف: شکاف نسلی.....